

mišljenja i komentari

Bologna

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

*Đaci đavoli,
profesori još gori,
a direktor ponajveći,
sam što ne smem reći.*

Veli meni jedan mladi kolega da svakako moram doći na njegovo predavanje, jer će me tema sigurno zanimati, a vjeruje da će je i valjano prikazati. Predavanje je istinabog ispit iz poslijediplomskog kolegija, ali sigurno neću na tom predavanju biti sam. Na nje ga će doći gotovo svi ljudi iz profesorova laboratorija. Profesora možda neće biti, jer veli da je vrlo zauzet drugim poslovima (a možda upravo u to vrijeme bude na službenom putu).

– Kako? – izbečih oči.

Mladi me kolega gleda kao ovca. Pa što ako profesora ne bude! On će isto tako održati predavanje s profesorom i bez profesora. Na predavanju će, veli, biti doktor ovaj i doktor onaj – sve odreda vrsni znanstvenici – koji će profesoru reći je li on temu shvatio i prikazao kako treba.

Ja ne mogu doći k sebi od prepasti, a mladome kolegi još uvijek ništa nije jasno (premda se za njega nipošto ne bi moglo reći da je osoba smanjenih intelektualnih sposobnosti). Velim ja njemu da se i ja u temu njegova predavanja ponešto razumijem, pa mogu telefonirati profesoru i reći mu kako njegov student sve zna. "To baš ne bi išlo", slaže se sa mnom student, no još mu nije jasno što u čitavoj priči ne valja. Ta nazočnost je profesora ispitu čista formalnost.

Da, čista je formalnost, a u svijetu duha formalnosti ne prolaze baš najbolje. Na najvećoj leksikografskoj ustanovi Lijepa naše kočice se ime propalog studenta, nesvršenog časnika propale monarhije, a nadasve hvaljeno djelo Povijest kemije napisao je čovjek koji nije povjesničar. Konačno, i pisac ovih redaka nije završio nikakav studij žurnalizma, premda se bavi najzahtjevnijom granom novinarstva (komentatorstvom). Bez većih teškoća čitam njemački i ruski iako iz tih jezika nemam ni sata poduke, a kamoli valjane svjedodžbe. Tako i treba biti: jadan je to znanstvenik, intelektualac uopće, čija naobrazba prestaje s fakultetskom ili doktorskom diplomom. Čovjek se treba obrazovati kroz čitav život, i to samostalno – jer kako ćeš podučavati druge ako ne znaš podučiti sam sebe?

No vratimo se našem studentu.

Tek sam mu u trećem naletu uspio pojasniti da je nazočnost profesora ispitu zakonska nužnost, bez koje ispit ne može biti ispit. I da se na formalnostima temelji demokracija, civilizacija uopće. "Ti bi ljudi ionako umrli", rekao je nonšalantno – i sasvim točno! – za svoje pale vojnike kod Waterlooa vojvoda Wellington. Jesu li hrvatski vojnici kod Bleiburga pali u borbi ili su strijeljani kraj

tenkovskog rova, isto je tako "svejedno" – i u jednom i u drugom slučaju umrli su od prostrjeljanih rana. Da Nijemci nisu ugušili Židove u plinskim komorama, ti bi ljudi ionako umrli od gladi. (Nacist koji je ubijao Židove injekcijom zraka u venu čak je tvrdio da radi eutanaziju.) No dosta grozota. Vratimo se našem studiju.

Nije naš student s početka priče osamljen slučaj. Čovjek predaje na poslijediplomskom studiju i onda, nakon što je ispredavao sve što treba i ispitao studente, otkriva da uopće nije registriran kao nastavnik (prekršaj ne samo zakona o sveučilišnom studiju nego i zakona o radu). Student dva puta mora raditi seminarski rad jer se profesor ne sjeća da mu je student što predao, a ništa slično studentovom radu ne može naći među svojim papirima (seminarski bi se radovi morali čuvati barem do kraja studija). Profesor se ne sjeća koliko je student znao, pa mu u indeks upisuje ocjenu koju student kaže (a student, da ne ljuti profesora, veli da je znao za dvojku). Profesor ne želi razgovarati sa studentom, ni osobno, ni telefonski, ni elektroničkom poštom, sve dok student ne skopa vezu preko dekana, koji upozorava profesora na postojanje jednog dosadnog mladog čovjeka kojemu se žuri diplomirati.

Sve su to priče iz našeg života, iz naše svakidašnjice. Možete li zamisliti da u jednoj Njemačkoj profesor ne dođe na ispit? Ili da kaže studentima: "Sljedeću Vam temu neću ispredavati ja, nego Herr Muller." Ne samo da bi ostao bez katedre, nego i bez posla. No kod nas se zakon i zakonski propisi krše ne u četiri oka, tajno, nego u po bijela dana, javno. Dapače, kršenje zakona postaje obična, svakodnevna stvar, a ako se tome hoćeš oduprijeti, postaješ cjepljaka, staro gundalo, nekooperativan suradnik, težak i – ako se naljutiš – nasilan čovjek. Kršenje zakona kod nas se udomaćilo. Postalo je običaj, praksa. No nije sve u kršenju zakona.

Kako student s početka našeg predavanja može shvatiti profesora ozbiljno ako njegov posao može raditi bilo tko je došao na predavanje? Ili kako će shvatiti profesora ozbiljno kad umjesto njega predaje netko drugi – pa mu ostaje da misli ili kako profesora baš boli glava za njegov predmet, ili (što je isto tako vjerojatno) da profesor ne zna ono što zahtijeva od studenata da znaju? Ako profesor ne haje za svoj predmet – da dođemo do srži stvari – kako može očekivati da za njega haju studenti?

I tako dolazimo do đачke pjesmice u motu ovoga članka: nema dobrih učenika bez dobrog učitelja, ni dobrog učitelja bez dobrih učenika. Daleko smo mi od Bologne!